

GELİR EŞİTSİZLİĞİ, REJİM BASKICILIĞI VE SİYASAL ŞİDDET¹

Edward N. Muller

Çev. Ferihan POLAT YILDIRIM² - Merve GÜNDOĞAN³

Öz

Eski çağlardan beri siyasal şiddetin temel nedeninin gelir eşitsizliği olduğu ileri sürülmüştür. Bazı çalışmalar gelir eşitsizliği ve siyasal şiddet arasında hiçbir ilişkinin olmadığını belirtirken, bazıları ekonomik gelişme seviyesinin siyasal şiddetin daha güçlü bir belirleyicisi olduğunu savunmuşlardır. Göreceli yoksunluk tartışmaları ise yoksunluğun, uyarılmış hoşnutsuzluğun ve kolektif siyasal şiddetin çeşitli türleri arasında direk bir ilişki olduğunu savunurken kaynak seferberliği akımı; hoşnutsuzluk ve siyasal şiddet arasındaki direk bir ilişki varsayımını reddetmiştir. Rejim baskıcılığı ve siyasal şiddet arasındaki ilişkiyi saptamaya çalışan araştırmalarda ise; siyasal şiddetin orta baskıcı bir rejim yapısı altında ortaya çıktığı görüşü savunulmuştur. Kısacası bu çalışma gelir eşitsizliği ve rejim baskıcılığindeki çeşitliliğin siyasal şiddet seviyesi üzerindeki etkisini inceleyerek kaynak seferberliğine karşı göreceli yoksunluk tartışmasıyla alakalı ulusa karşı bir veri analizi bildirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Eşitsizliği, Rejim Baskıcılığı, Siyasal Şiddet, Göreceli Yoksunluk.

INCOME INEQUALITY, REGIME REPRESSIVENESS, AND POLITICAL VIOLENCE

Abstract

It has been argued that the main cause of political violence has been income inequality since ancient times. While some studies have indicated no relationship between income inequality and political violence, some have argued that the level of economic development is a stronger determinant of political violence. While the arguments of relative deprivation argue that there is a direct relationship between the various forms of poverty, evoked dissatisfaction and collective political violence, the resource mobilization movement; rejected the assumption of a direct relationship between dissatisfaction and political violence. In the researches that try to determine the relation between regime repression and political violence; it was argued that political violence emerged under the structure of a moderately oppressive regime. In short, this study reports a data analysis of the relevant nation with a discussion of the relative deprivation of resource mobilization, examining the effects of income disparity and regime repression on the level of political violence.

Keywords: Income Inequality, Regime Repressiveness, Political Violence, Relative Deprivation.

Siyasal şiddetten kaynaklı ölüm oranının, gelir eşitsizliğinin olumlu biçimde hızlandırılmış zaman gecikmeli fonksiyonu ve rejim baskıcılığının monoton olmayan ters çevrilmiş "U" fonksiyonu olarak ulusa karşı başkalaşıma uğrayacağı varsayılmaktadır. Eski hipotez genel hoşnutsuzluk kavramı ya da daha belirgin şekilde göreceli yoksunluk üzerinde duran kolektif siyasal şiddet açıklamasına olan yaklaşımlarla tutarlıdır; sonraki hipotez kaynak seferberliği yaklaşımının siyasal süreç versiyonuyla tutarlıdır. Tahmini yirmi yıl boyunca, 1958-67 ve 1968-77 çok değişkenli bir model bağlamında eşitsizlik hipotezi için

¹ Bu makale, Edward N. Muller, "Income Inequality, Regime Repressiveness, and Political Violence", American Sociological Review Vol. 50, No 1 (Feb. 1985), pp. 47-61'de yayınlanmıştır.

² Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, (fyildirim@pau.edu.tr).

³ Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi Acıpayam Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümü, (mgundogan@pau.edu.tr).

Gönderim Tarihi: 01.06.2018, Kabul Tarihi: 01.08.2018
Tabula Rasa: Felsefe & Teoloji, Sayı: 28, Eylül 2018, s. 139-158.

destek bulunur. Rejim baskıcılığı indeksinin mevcut olduğu on yıl içinde (1968-77) rejim baskıcılığı hipotezi için de destek bulunur. Rejim baskıcılığının U eğrisi etkisi, ölümcül siyasal şiddet oranlarındaki çeşitlilik üzerine, gelir eşitsizliğinin olumlu biçimde hızlandırılmış etkisinden daha güçlü etkiye sahip olacağı benziyor.

Aristo'dan beri (en azından) toplumsal filozoflar, gelir eşitsizliğinin siyasal şiddet ve devrimin temel bir nedeni olduğu tahmininde bulundular. De Tocqueville ([1835] 1961:302) klasik hipotezi kısa ve öz bir şekilde şöyle ifade etti: "Ulusların çehresini değiştiren hemen hemen bütün devrimler toplumsal eşitsizliği sağlamlaştırmak ya da yok etmek için yapılmıştır. Dünyanın büyük kasımlarına neden olan ikincil sebepleri bir kenara atın ve neredeyse sürekli temelinde eşitsizlik prensibini bulacaksınız." Bununla beraber eşitsizlik prensibi modern toplumsal bilim araştırmasının dikkatli incelemesinin altında iyi diremedi. Siyasal şiddet ve toprak dağıtımındaki eşitsizlik arasındaki pozitif doğrusal ilişki hipotezi (Russett, 1964; Nagel, 1976) için biraz destek bulunmasına rağmen, en önemli değişken mal dağıtımından çok ekonomik iyi oluş seviyesi (Nagel, 1974) olacak gibi görünüyor. Dahası, sonraki iki araştırma ekonomik gelişme kontrol edildiğinde (Hardly, 1979; Weede, 1981), gelir eşitsizliği ve siyasal şiddet arasında hiçbir ilişkinin olmadığını belirtirken, bir çalışmada ekonomik gelişme seviyesinin siyasal şiddetin daha güçlü bir belirleyicisi olduğu bulundu (Sigelman ve Simpson, 1977).

Bağımsız olarak eşitsizliğin mi yoksa ekonomik gelişme seviyesinin mi siyasal şiddete neden olduğu meselesi önemli politik sonuçlara sahiptir. Eğer eşitsizlik konu dışıysa, gelişen ülkelere mümkün olduğu kadar çabuk yüksek gelişme seviyesine ulaşmak için, dağılımsal eşitsizliği arttırma pahasına hızlı zenginlik birikimine önem veren "Brezilya gelişim modelini" izlemeleri önerilecek. Eğer dengesiz refah dağılımından çok düşük bir ekonomik gelişim seviyesi siyasal şiddetin nedeniyse, o zaman Brezilya öz kaynaklı hızlı birikim stratejisinin avantajı, gelişen bir ülkenin siyasal şiddet ya da aşağıdan yapılacak muhtemel devrime karşı savunmasız olacağı zamanın uzunluğunu kısaltacak olmasıdır.

Elbette çağdaş ulusa karşı araştırmasının bulguları yanlışsa ve klasik eşitsizlik hipotezi geçerliyse, o zaman öz kaynaklı hızlı birikim stratejisi gelişen bir ülkenin kitle devrimine karşı savunmasızlığını arttırıcı bir etkiye sahip olacak. Bu, (tartışılabilir) en azından 1978-79 İran devrimi için açıklama kısmıdır.

Eşitsizlik hipotezi aynı zamanda göreceli yoksunluk ve kolektif siyasal şiddet açıklamasına olan kaynak seferberliği yaklaşımları arasındaki çağdaş kuramsal itilafla ilgilidir (bakınız Snyder, 1978, bu eserin güçlü yanları ve zayıflıklarının eleştirisi ve değerlendirmesi için). Göreceli yoksunluk tartışmaları (ör. Davies, 1962; Feierabend ve Feierabend, 1966,1972; Galtung, 1964; Gurr, 1968,1970) yoksunluğun, uyarılmış hoşnutsuzluğun ve kolektif siyasal şiddetin çeşitli türleri arasında direk bir ilişkiyi farz eder ve siyasal ayaklanmayı desteklemek için kaynakları seferber edebilecek muhalif gruplar ölçüsünde çeşitliliği göz ardı etmeye meyillidir. Aksine, kaynak seferberliği akımı (Gamson, 1975; Jenkins ve Perrow, 1977; Obershall, 1973; Snyder ve Tilly, 1972; Tilly, 1975, 1978) hoşnutsuzluk ve siyasal şiddet arasındaki direk bir ilişki varsayımını ya reddeder (Jenkins ve Perrow, 1977; Snyder ve Tilly, 1972; Tilly, 1975,1978) ya da onu olsa olsa zayıf olarak görür (McCarthy ve Zald, 1977). Ve alternatif olarak merkezi açıklayıcı değişkenin hoşnutsuzluk organizasyonu olduğunu iddia eder. Örneğin, kolektif ürünler elde etme amacı için güçlü ve etkili organizasyonlar geliştirecek gerekli kaynakların kontrolünü kazanabilecek muhalif gruplar ölçeğinde. Eşitsizlik ve siyasal şiddet arasında ulusa karşı bir ilişkinin yokluğu, kaynak seferberliği savunucuları

tarafından geliştirilmiş tartışma hattını destekleyecektir, oysa bu ilişkinin varlığı göreceli yoksunluk teziyle tutarlı olacaktır.

Kaynak seferberliği bakış açısından gelişmiş bir yaklaşım McAdam (1982) tarafından “siyasal süreç” modeli olarak etiketlenir. McAdam siyasal süreç modeli üç değişkenin üzerinde durur: (1) muhalif gruplar içindeki organizasyonun seviyesi; (2) kolektif protesto başarısının olasılığına olan inançları ve (3) taleplerini gerçekleştirecek onlar için mevcut olan siyasal fırsatların yapısı. Siyasal süreç modeli aynı zamanda hoşnutsuzluğun muhalif grupların oluşumu için zorunlu bir şart olarak uygun olduğunu farz eder.

Muhalif gruplar için mevcut olan siyasal fırsat yapısının önemli bir göstergesi siyasal sistem veya rejimin baskıcılığıdır (bakınız Eisinger, 1973). Aşırı derecede baskıcı kapalı bir rejim yapısı herhangi bir kolektif eyleme dahil olmaları için muhalif gruplara ya az fırsat sunar ya da hiç fırsat tanımaz. Üstelik aşırı baskıcı bir rejimin varlığı aynı zamanda siyasal süreç modelindeki birinci ve ikinci değişkenleri etkiler, çünkü bir taraftan kolektif protesto başarısının olasılığına olan inanç bu şart altında muhtemelen azalacaktır ve diğer taraftan muhalif gruplar için etkili bir organizasyon geliştirmek muhakkak zor olacaktır. Bunun aksine, açık ve demokratik bir rejim yapısı muhalif gruplar için siyasal süreçte çeşitli şekillerde katılım sağlayacakları hatırı sayılır ölçüde fırsatlar sunacaktır. Dahası organize etme becerisi kadar, kolektif eylem başarısı olasılığına olan inanç artırılmalıdır. Gerçekte yurttaş katılımı haklarının yasalarla korunduğu açık bir rejim yapısı altında, şiddetli kolektif eylemin nispeten ihtimal dışı olması gerekir, çünkü birçok uygulanabilir şiddet içermeyen alternatif vardır.

Kolektif siyasal şiddetin orta baskıcı bir rejim yapısı altında çoğunlukla muhtemel olması gerekir. Organizasyon mümkündür, kolektif eylemin maliyeti engelleyici değildir, ama fırsatlar etkili katılım için kısıtlıdır. Sonuç olarak, yarı baskıcı bir çevrede çalışan muhalif gruplar sivil itaatsizliği ve şiddeti siyasal kararlar üzerinde bir etki paylaşımı için isteklerini ifade edecekleri uygulanabilir ve gerekli bir strateji olarak görebilirler.

O zaman bir kişi siyasal süreç modelinden kolektif siyasal şiddetin önemli bir etkeninin eğrisel bir moda içindeki şiddetle alakalı olması gereken rejim baskıcılığının ölçüsü olduğu hipotezini türetebilir. Kolektif siyasal şiddetin oranı orta rejim baskıcılığı şartları altında nispeten yüksek olmalıdır ve rejim çok baskıcı ya da çok açık olduğunda nispeten düşük olmalıdır.

Eşitsizlik ve rejim baskıcılığı bu nedenle kolektif siyasal şiddetin açıklamasına yapılan iki kuramsal yaklaşımları tartışan iddialarla alakalı olabilecek toplumun büyük yapısal özellikleridir. Bu yaklaşımlar göreceli yoksunluk ya da daha genel olarak hoşnutsuzluk bakış açısı ve kaynak seferberliğinin siyasal süreç versiyonu bakış açısıdır. Bu çalışma nispeten kapsamlı değişkenli bir model bağlamında gelir eşitsizliği ve rejim baskıcılığındaki çeşitliliğin siyasal şiddet seviyesi üzerindeki etkisini inceleyerek kaynak seferberliğine karşı göreceli yoksunluk tartışmasıyla alakalı ulusa karşı bir veri analizi bildirmektedir.

ARAŞTIRMA TASARIMI

Gelir dağılımı üzerine eski araştırmacılar tarafından kullanılan birincil bilgi kaynağı 56 ülke için Paukert (1973) tarafından toplanan bir dizi veridir. Maalesef, Paukert'in derlemesindeki bazı oldukça ciddi karşılaştırılabilirliği olmayan problemler gözden kaçırıldı. Gerçekte, Paukert'in veri setindeki konuların neredeyse bir yarısının

kişisel gelirin ulus çapında dağıtımıyla ilgili güvenilir tahminler olduğu düşünülemezdi. Bu gelir eşitsizliği ve siyasal şiddet arasındaki ilişki sorusunu yeniden açmak için iyi bir nedendir.

Ulusal nüfustaki gelir dağıtımını üzerine mantıklı olarak kıyaslanabilir veriler 1960 yılı dolaylarında 29 ülke ve 1970 yılı dolaylarında 51 ülke için mevcuttur. Gelir eşitsizliğinin ölçütü, alıcıların en zengin yüzde 20'sinin payına düşen hissenin boyutuyla indekslenmiş olarak, dağıtımın üst noktasındaki gelir yoğunlaşmasıyla ölçülecektir. Üst kesimin gelir payları kaynağı ve yılıyla birlikte Tablo 1'de iki zaman periyodu için listelenmektedir. Bu verilerin genel olarak vergi sonrası oldukları düşünülebilir. Çoğu veri haneler içindir, ama sigorta kapsamını maksimuma çıkaran faizde, gelir alıcıları ya da nüfus için olan veriler dahil edilir; eğer sadece ekonomik olarak aktif erkeklere, işçilere, kırsal ve kentsel alanlara aitse, veriler hariç tutulur. Aksi halde veriler kapsayıcı olmaz. Bağlımlı bölgeler dahil edilmez.

1958-62 aralığı verileri 1957 itibarıyla bütün kendi kendini yöneten siyasal birim örneklerinin aşağı yukarı üçte birini teşkil eder. Kendi kendini yöneten siyasal birimlerin sayısı 1967'ye kadar önemli bir şekilde arttı ve 1968-72 aralığı 1960 aralığından 22 tane daha fazla durum içermesine rağmen, 1970 dolaylarındaki daha büyük örneği bağımsız devletlerin nüfusunun yalnızca yaklaşık beşte ikisini kapsar. Ortadoğu ve Kuzey Afrika ödemeleri her iki zaman periyodunda yetersizdir; Sahra altı Afrika'sının yeni bağımsız olmuş devletleri 1970 dolaylarındaki örnekte Avrupa, Kuzey Amerika, Orta ve Güney Amerika ile Asya devletlerinden daha az iyi durumda gösterilir. Bu yüzden okuyucu bu araştırmadan alınan genellemelerin Afrika ve Ortadoğu'ya uygulanabilir olamayacağını aklında tutmalıdır. Aynı zamanda, rejim tipiyle ilgili olarak komünist ülkelerin yalnızca Doğu Almanya, Macaristan ve Yugoslavya olarak sunulduğu not edilmelidir.

Ülkeler bölgelere göre gruplandığında Avrupa ve Kuzey Amerika'daki gelir dağılımının diğer bölgelerdekine göre belirgin olarak daha eşitlikçi olduğu gözlenir. 1960'larda Fransa, üst sınıf gelir alıcılarının toplam kişisel gelirin bir buçüğundan fazlasını aldığı tek Avrupa ülkesiydi. Bunun aksine, dünyanın geri kalanında Mısır, Japonya ve Pakistan hariç üst sınıf alıcılar toplam kişisel gelirin en az yüzde ellisinden fazlasını alıyorlardı. 1968-72 aralığına kadar Avrupa ve Kuzey Amerika'nın bütün devletlerindeki üst sınıf gelir alıcıları toplamda yüzde elliden daha az bir pay alıyorlardı, oysa dünyanın diğer bölgelerindeki on devletten yedisinde üst sınıf toplam kişisel gelirin yüzde ellisini ya da daha fazlasını alıyordu. Daha eşitlikçi olan Avrupa ve Kuzey Amerika bölgesinin, daha az eşitlikçi bölgelere nazaran ikinci dünya savaşından beri daha az siyasal şiddet deneyimi oldu. Ama aynı zamanda Avrupa ve Kuzey Amerika bölgesi diğer bölgelerden ekonomik olarak daha gelişmiştir. Bundan dolayı değişkenli istatistiksel analiz ihtiyacı eşitsizliğin göreceli etkisini ekonomik gelişmişlik seviyesi aleyhinde sınıflandıracaktır.

“Rejim baskıcılığı” kavramı Dünya Elkitabı III veri serisinden (Taylor ve Jodice, 1983a'un 2.1 ve 2.2 tablolarına bakınız), iki değişken tarafından ölçülecektir; Siyasal Haklar İndeksi ve Sivil Haklar İndeksi. Bu değişkenler Raymond D. Gastil tarafından 1973'ten beri yıllık olarak kodlandı ve Freedom House tarafından basıldı. Puanlar (en yüksek) 1'den (en düşük) 7'ye sıralanır.

Table 1. Upper-Quintile Shares of National Household (Unless Otherwise Noted) Income
Circa 1960 and 1970

	Income Share of Upper Quintile, 1958-62		Income Share of Upper Quintile, 1968-72	
	(Source/Year)	%	(Source/Year)	%
<i>I. EUROPE & NORTH AMERICA</i>				
Canada	(S:59)	41.3	(W:69)	41.0
France	(S:62)	53.4	(W:70)	46.9
East Germany			(A:70)	30.7
West Germany	(S:60)	43.9	(S:70)	45.6
Hungary			(A:69)	33.4 ^c
Italy			(W:69)	46.5
Netherlands	(S:59)	43.0	(W:67) ^d	42.9
Norway			(W:70)	37.3
Spain	(A:64) ^a	45.2	(W:74) ^d	42.2
Sweden			(W:72)	37.0
Switzerland			(B:68)	45.9 ^b
United Kingdom	(S:59)	40.9	(S:72)	39.4
United States	(S:62)	44.1	(W:72)	42.8
Yugoslavia	(S:63) ^a	41.9	(A:68)	41.5
<i>II. CENTRAL & SOUTH AMERICA</i>				
Argentina	(A:62)	52.0	(W:70)	50.3
Barbados			(J:69)	44.0 ^b
Bolivia			(P:68)	61.0 ^b
Brazil	(J:60)	62.1 ^b	(W:72)	66.6
Chile			(W:68)	51.4
Colombia	(J:64) ^a	62.8 ^b	(A:70)	59.4 ^b
Costa Rica	(C:61)	61.0	(A:71)	50.6
El Salvador			(J:69)	50.8 ^c
Honduras			(W:67) ^d	67.8
Jamaica	(A:58)	61.5		
Mexico	(J:63) ^a	58.7	(A:69)	64.0
Panama	(J:60)	55.3 ^b	(W:70)	61.8
Peru	(We:61)	64.4 ^b	(W:72)	61.0
Uruguay			(A:67) ^d	47.4
Venezuela	(J:62)	59.0	(W:70)	54.0
<i>III. MIDDLE EAST</i>				
Egypt	(A:64) ^a	47.0		
Iraq	(A:56) ^a	68.0 ^c		
Lebanon	(A:58) ^a	61.0		
Tunisia	(J:61)	54.8 ^c	(A:70)	55.0 ^b
Turkey	(S:63) ^a	57.0	(W:73) ^d	56.5
<i>IV. SUB-SAHARAN AFRICA</i>				
Gabon			(A:68)	67.5 ^b
Ghana			(R:68)	47.8 ^b
Ivory Coast			(A:70)	57.2
Kenya			(W:74) ^d	60.4
Malawi			(W:68)	50.6
Rhodesia			(J:68)	69.1 ^b
Sierra Leone			(W:68)	52.5
South Africa			(J:65) ^d	62.0 ^c
Sudan			(W:68)	49.8
Tanzania			(W:69)	50.4
<i>V. ASIA</i>				
Australia			(W:67) ^d	38.8
India	(J:60)	51.7	(J:68)	53.1
Indonesia			(J:71)	52.0
Japan	(S:62)	40.2	(W:69)	41.0
Malaysia			(W:70)	56.6
New Zealand			(S:66) ^d	41.4
Pakistan	(A:63) ^a	45.5	(J:71)	41.5
Philippines	(J:61)	56.2	(W:71)	53.9
South Korea			(J:71)	43.4
Sri Lanka	(J:63) ^a	52.1	(W:70)	43.4
Taiwan	(F:61)	51.0	(W:71)	39.2
Thailand	(A:62)	57.7		

^a Estimate of 1958-62.^c Population.^b Income Recipient.^d Estimate of 1968-72.